

25. A KERESZTYÉNSÉGET VÁLASZTOM: ISTVÁN KIRÁLY ÉS A MAGYAR KERESZTYÉN EGYHÁZ KEZDETEI

Gyülekezeti óraszám: 1. Egyházi iskolák óraszám: 1.

TEOLÓGIAI ALAPVETÉS

(Felhasznált irodalom: Egyháztörténet 1. Budapest, 2010; Dr. Benke György: Hittan 7. tankönyv, Budapest, 2000)

A magyarok keresztyénné válása folyamata hosszú volt. Első királyunk, István nevéhez fűződik. A magyarok ősvallása természetimádó pogány vallás volt. Hittek egy főistenben, akinek papjai a sámánok voltak. A keresztyénség missziója elsősorban hittérítők munkája révén történt meg. Három hittérítőt érdemes megemlíteni:

1. A X. század közepén Hierotheosz nevű görög hittérítő püspök érkezett a magyarsághoz. Délvidéke és Erdélyben eredményes munkát végzett.
2. Azonban szervezett módon a Sankt Gallen-i Bruno térítő püspök vezetésével kezdődött meg az áttérítés. Szláv papokkal kezdte munkáját. Eredményes volt a munkájuk. Azonban a missziói munkát gyakran nem evangéliumi eszközökkel végezték, hanem erőszakkal.
3. Adalbert, prágai püspök lett István nevelője. Az ő tanácsára Esztergomban elkezdték kiépíteni az első püspökség központját.

Géza fejedelem rakta le az alapokat a magyar keresztyén egyház megszületéséhez. De igazából Istvánra várt a feladat, hogy a munka nagy részét elvégezze. Ebben segítője volt a bajor származású, mélyen vallásos keresztyén felesége: Gizella.

Istvánt 1000-ben királlyá koronázták. Ezzel együtt jutott István ahhoz a joghoz, hogy ő alakíthatta ki az egyházi szervezetet, és ő nevezhette ki az egyház főpapjait, sőt ő maga is főpapi jogokat kapott. Így alapította meg a salzburgi érsektől, passai püspöktől független magyar egyházat. Az egyházszervezés terén, a kánonjog alapján járt el István. Ami azt jelentette, hogy 10–12 püspökséget kellett létrehozni, amelyek élén az érsek állt. Így 10 egyházmegyét szervezett István, amelynek a határait ő maga állapította meg. Ezek a következők voltak:

- Esztergom, Veszprém, Kalocsa, Eger, Győr, Pécs, Gyulafehérvár, Bihar, Csanád, Vác.
Minden 10 falnak egy templomot kellett építenie. A templomokat a hívek közösen alapították. A király adott oltártakarót, ruhát a templomoknak, a papról és a könyvekről pedig a püspök gondoskodott. Sok olyan templom és monostor is épült, amelyet egy-egy személy alapított. A monostoroknak egyébként nagy volt a jelentősége, mivel ott éltek azok a szerzetesek, akik a hittérítés munkájának a javarészét elvégezték. Ezek a szerzetesek bencések voltak. Az első monostort még Géza fejedelem alapította Pannonhalmán. A monostorok jelentősége továbbá abban volt, hogy a külföldi hittérítők után itt nevelődött ki a hazai papság. Ebben az időszakban nem vált el egymástól a keleti és nyugati keresztyénség nálunk. Az uralkodó hatalmas birtokokat adományozott a püspökségeknek, érsekségeknek és monostoroknak. István elrendelte a tized szedését. Ennek a háromnegyed része a püspöknek járt, a fennmaradó egynegyed része pedig a plébánosnak járt. Amíg nem volt megfelelő számú magyar papság, addig ezt a feladatot külföldiek látták el. Legismertebb és legjelentősebb Szent Gellért volt, aki velencei szerzetes volt. Ő nevelte Imre herceget is. Gellért írta az első magyar nyelvű teológiai írást.

Az egyházi élet szokásait törvényben írták elő. Így a vasárnapi misén való részvételt, és az ott tanúsítandó magatartást is törvényekbe foglalták. Az egyházi vétségek világiaknak minősültek. Tilos volt vasárnap dolgozni, de előírták a gyónás és a böjt tartását. István zarándokházakat építtetett Jeruzsálemben, Konstantinápolyban, Rómában és Ravennában. István király maga komoly hívő ember volt. Ezt láthatjuk Imre hercegnek írt leveléből is. A neki adott tanácsok sorában az első a keresztyén hit megtartására való buzdítása. Fiát figyelmeztette a keresztyén erények megtartására. Magyarországot Máriának ajánlotta fel, aki ebben a korban a világ királynőjének számított.

VALLÁSPEDAGÓGIAI SZEMPONTOK

(*Felhasznált irodalom:* Németh Dávid: Vallásdidaktika – A hit- és erkölcstan tanítása az 5–12. osztályban, Károli Gáspár Református Egyetem-L’Harmattan Kiadó, Budapest, 2017.)

Vannak jelentős történelmi személyek, akiket a katolikus egyház szentként tart nyilván, és a közbeszédben is nevükhöz kapcsolódik a „szent” jelző. Ennél a leckénél mutassunk rá arra, hogy a „szent” kifejezés Isten számára kiválasztottat, hozzá tartozót jelent. Gyűjtsük össze, miben lehetnek számunkra példaképek ezek a személyek, miért tekinthetünk emlékükre tisztelettel. A lehetséges példaképek felmutatásával segítünk a kamasznak útkeresésében.

István király esetében a keresztyén gyökerekre való rámutatással segítjük a „valahová” tartozás identitásépítő hatását. Az Isten melletti döntés érzelmi hátterét is feltárva adjunk helyet a kérdéseknek, kétségeknek is.

ÓRAVÁZLAT JAVASLAT

Fő hangsúly: Az Isten melletti döntés a régi szokások megváltoztatását jelentheti.

Kognitív: István király döntésének és a magyar keresztyén egyház kezdeteinek a bemutatása.

Affektív: Régi és új szokások (lehetőségek) a döntés következményeiben.

Pragmatikus: A tanulók Isten melletti döntésének segítése. Biztatásuk abban, hogy észrevegyék, nekik milyen változást hozhat az Isten melletti elköteleződés az életükbe.

Óra fő része	Javaslatok	Tananyag, célhoz kapcsolódás
Motiváció, ráhangolódás, előzetes ismeretek aktiválása	<p>1. Beszélgetés: Mít jelent: a keresztyénséget választani: Egy ember, egy család, egy nép számára?</p> <p>2. Törvények, intelmek TK bevezető része alapján beszéljük meg: Milyen királyt képzel az olvasott törvények alapján? Mely tulajdonságokra mutat István az intelmekben?</p>	<p>Beszélgetés arról, mit jelent a keresztyénséget választani</p> <p>TK Mit sugallnak István törvényei és intelmei?</p>
Feldolgozási javaslat	<p>1. Géza és István munkássága</p> <p>Beszéljük meg, mit tudnak a tanulók Géza fejedelemtől és István királyról! Címszavakban gyűjtsük össze a táblán.</p> <p>TK szövege</p>	<p>TK</p> <p>MFEI 1–2. feladat Géza és István munkásságának felelevenítése, megismerése</p>

	<p>MFEI 1.: idővonal MFEI 2.: emlékmű</p> <p>2. Intelmek és Ige Aranymondás: <i>„Adj azért a te szolgálódnak engedelmes szívet, hogy tudja kormányozni népedet, különbséget téve a jó és a rossz között!”</i> (2Kir 3,9) MFEI 3.: István Intelme, imája és az aranymondás, Salamon király imádsága közötti párhuzam</p> <p>Kiemelhetjük: István király a keresztyénséget választotta, ezért Istent hívta segítségül a kormányzáshoz</p> <p>3. Intelmek és mai intelmek MFEI 4.: Te milyen intelmeket írnál mai emberek számára?</p> <p>4. István öröksége – magyar népünk hitvallása MFEI 5.</p> <p>5. Énekjavaslat: Tebened bízunk... (TK 19. ének)</p>	<p>TK MFEI 3. feladat Rá rámutatás arra, hogy a keresztyén király Istent hívta segítségül</p> <p>MFEI 4. feladat A király keresztyén lelkületéből következő intelmek értelmezése és mai kihívásokra, különböző emberek élethelyzetére való átültetése</p> <p>MFEI 5. feladat István mai örökségének, jelentőségének felmutatása</p>
Munkáltatás	<p>Készítsünk névjegykártyát Géza fejedelem és István király számára! Szerepeljen rajta néhány olyan dolog, amelyről felismerhető a személy. Lehet rajzos szimbólum is. Ha minden egyháztörténeti személyhez készítünk névjegykártyát a téma során, használhatjuk a kártyákat az óra eleji ismétlésekhez, játékos összefoglaláshoz is.</p>	
Házi feladat	Nézz utána, milyen a magyar korona díszítése!	

TOVÁBBI ÖTLETEK

Szörényi-Bródy: István, a király

<https://www.youtube.com/watch?v=ZKMrXuedxY8>

Képelemzési és szövegelemzési módszertani segédlet

Tankönyv: 78–80. oldal

A képen látható:

- Rajz: Paragrafus jelek
- Fénykép: A karcsai református templom
- Rajz- térkép: honfoglalás kori Magyarország
- Fényképek: I. István király szobrai

A szöveg: Szent István Király Dekrétumainak Második Könyve (részletek) István király intelmei fiához, Imre herceghez (részletek). A keresztyénség megjelenése Magyarországon I. Géza fejedelem. István király.

Instrukció a képolvasáshoz és a kapcsolódó szöveg elemzéséhez

1. Képolvasási javaslat:

- Mit jelentenek a jelek?
- Milyen épületet látsz? Mit tudsz róla?
- Figyeld meg a térképet! A honfoglalás-kori Magyarországot milyen országok határolták?
- Milyen útvonalon jöttek a honfoglalók? Mit tudsz ezekről a helyekről?
- Voltál-e már a Vereckei szorosnál? Milyennek láttad most?

2. Szövegelemzés

- Mit jelent a dekrétum kifejezés? Nézz utána az interneten!
- Milyen törvényeket hozott István király? Mi a véleményed ezekről? Gondolj az akkori történelmi korra!
- Mire nevelte fiát, Imre herceget István király? Mi a véleményed az intéseiről? Ma ezeknek az intéseknek van-e üzenetük?
- Ki volt I. Géza fejedelem? Mit tanultatok róla és erről a történelmi korról?
- Mire törekedett Géza fejedelem? Miért? Hogyan valósította meg a törekvéseit?
- Hogyan nevelte a fiát?
- Mit kérdezett István a fejedelmi tanácstól? Milyen tanácsot kapott? Mit tett ezután? Miért?
- Hogyan uralkodott? Milyen szigorú intézkedéseket hozott?

Beszélgétpontok az aranymondáshoz:

„Adj azért a te szolgálódnak engedelmes szívet, hogy tudja kormányozni népedet, különbséget téve a jó és a rossz között!” (1Kir 3,9)

- Keresd meg a Bibliában ezt az Igét! Ki imádkozik így?
- Mit jelent a bölcs kormányzás egy király életében?
- Hogy tudunk különbséget tenni jó és rossz döntés között? Te hogyan szoktál dönteni, mikor magadat „kormányzod”?

Feldolgozáshoz:

1. Gondolkozzunk el azon, mit fejez ki a magyar himnusz! Kitől várjuk a segítséget népünk életére nézve?

2. Elolvashatjuk a következő versrészletet, s annak alapján beszélhetünk István király személyéről, jelentőségéről.

István király verses históriája
Officium S. Stephani Regis Hungariae
/Weöres Sándor fordítása/

Megváltóját szívből hitte,
jelzi sok cselekedet:
a kötelesség vezette
mindünkért s minden felett.

Király volt s hit apostola:
így rótt kétszeres adót;
mindig teste-lelke ura
s nem kényeztetője volt.

Mindig Uráért buzogva
fakadtak jótettei,
gyönyörű volt szál-alakja,
még szebbek erényei.

Míg Attila állt fölötte,
a magyar nép egyedül
a zsarnok igáját nyögte
ész nélkül s hitetlenül.

De István uralkodása
dicső fordulót hozott,
jelzi egy szó megtoldása:
gaz igazra változott.

Feldolgozáshoz:

Használhatunk idézeteket az István a király rockoperából. Megbeszélésre alkalmas idézet pl.:
„Nincs más út, csak az Isten útja, bármit hoz reánk.
E földön nála nincs nagyobb erő.”

Az István a király rockopera szöveggönyve elérhető:
<http://www.musicalmuzeum.hu/szovegek/istvan.txt>

Zenehallgatásként is jó alap a beszélgetésre a rockopera, YouTube-on elérhető.

Feldolgozáshoz:

3. A korszakról szóló tanítási dráma leírása olvasható Szabó József: József köpönyegében c. könyvében (**A tizedik falu**). Ez minimum két (lehetőleg összevont) tanórát igényel, tehát nem egy bevezető gyakorlat hosszúságú.

INSTRUKCIÓK A MUNKAFÜZET FELADATAIHOZ

MFEI 98. o. 5. feladat/MFGY 75. o. 5. feladat

A „szent” jelzőt illetően elmondhatjuk a diákoknak református álláspontunkat: tiszteljük István emlékét, de nem tartjuk szentnek. Csak Istenhez imádkozunk, csak őt hívjuk segítségül.

A témához felhasználható énekek:

Berkesi Sándor: Az Úrnak zengjen az ének: 99. Mit használ a keresztyénségem (dall. RÉ21. 42. zsoltár: Mint a szép híves patakra)

Berkesi Sándor: Az Úrnak zengjen az ének: 101. 1–5. versei: Ó, én lelkem, dicsérjed Istenedet

Berkesi Sándor: Az Úrnak zengjen az ének: 124. Áldj meg minket Úr Isten (+DU)

Berkesi Sándor: Az Úrnak zengjen az ének: 267. Ének Hunyadi Jánosról

Hittankönyv: 12. 2–3. versei: Hatalmukba vet 47. zsoltár (+RÉ21, BS, DU)